

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Šárka Papežová

Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Lucie Zormanová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2015-2016

BACHELOR THESIS

Šárka Papežová

Motivation and barriers in adult education

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. Lucie Zormanová,
Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Šárka Papežová .....

Poděkování

Za odborné vedení a konzultace, tímto děkuji PaedDr. Lucii Zormanové, Ph.D., vedoucí bakalářské práce. Poděkování patří i všem, kteří mi poskytli rozhovor.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých. Teoretická část je zaměřena na vznik a rozvoj vzdělávání dospělých, jsou zde popsány formy, metody a funkce vzdělávání dospělých. Konec teoretické části je věnován motivacím a bariérám ve vzdělávání dospělých. Součástí praktické části jsou rozhovory s dospělými, kteří se dále vzdělávají. Rozhovory, by měli být zjištěny nejčastější motivace a bariéry, které přispívají nebo brání dalšímu vzdělávání dospělých. Další zjištění by se mělo týkat toho, jak lidé vnímají kvalitu dalšího vzdělávání a dostupnost vzdělávání. Výsledky práce a stanovené cíle uvádím v závěru práce.

Klíčová slova

andragogika,

bariéry,

dospělý,

formální učení,

informální učení,

motivace,

neformální učení,

vzdělávání dospělých,

vzdělávání,

Annotation

Bachelor thesis is focused on motivation and barriers in education of adults. The theoretical part deals with the formation and development of adults education, describe forms, methods and functions of adults education. The end of theoretical part is dedicated to motivation and barriers of adults education. The empirical part is based on interviews with learning adults. Interviews should determine the most frequent motivation which contribute or defend further education of adults. Other result should have concerned on people perceive of others education and availability. The final results and purpose of the work purpose are said in conclusion of this bachelor thesis.

Keywords

adult,

adult education,

andragogy,

barriers,

casual learning,

education,

formal learning,

informal learning,

motivation

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
2 VZNIK A ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	13
2.1 Současná situace ve vzdělávání dospělých	14
3 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	15
3.1 Firemní vzdělávání	16
3.2 Zájmové vzdělávání.....	17
3.3 Distanční vzdělávání	18
3.4 e-learning.....	20
4 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	21
4.1 Principy vzdělávání dospělých	22
5 FUNKCE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	24
6 MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	26
7 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Téma bakalářské práce je motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých. Vzdělávání dospělých je oblast, která začíná být významnou součástí vzdělávacího systému u nás, ale i ve světě. V současné době si dospělý stále častěji dodělává vzdělání, ať už je to protože musí nebo chtějí. Dnešní situace si vyžaduje stále větší znalosti, jak v oboru ve kterém jsou lidé zaměstnaní, tak i v technických znalostech a vymoženostech, které jsou dnes nezbytnou součástí pracovního i soukromého života. Zejména starší generace, která nevyrostala v této moderní technické době, s tím má značné problémy a jsou proto nuceni se tyto nedostatky doučit a nejčastěji k tomuto využívají kurzy.

Toto téma jsem si vybrala, protože sama jsem zaměstnaná a přitom si dodělávám vzdělání, a také podle toho jsem volila cíle mé práce. Zajímalo mě, jaký náhled na to mají ostatní, kteří se chtějí nebo si musejí vzdělání doplnit. Hlavním cílem mé práce je zmapování motivací a bariér ve vzdělávání dospělých. Zajímalo mě, jaké motivace vnímali lidé v rozhodování pro další studium. A naopak co brali, jako bariéru, která by jim studium neumožnila. Dalším cílem je zjistit hodnocení vzdělávání a vzdělávací instituce, kterou dospělý navštěvují. V tomto cíli mě zajímá, jak jsou lidé spokojeni s jejich dalším vzděláváním, nabytím poznatků a spokojenost se vzdělávací institucí.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je představena obecná problematika a popsány pojmy, které jsou v práci používány. Začátek práce obsahuje vznik, vývoj a současnou situaci ve vzdělávání dospělých. Teoretická část je také věnována formám vzdělávání dospělých, kterých je opravdu mnoho a proto jsem popisovala ty nejčastěji používané.

Z knihy Milana Beneše *Andragogika* a Jana Bartáka *Jak vzdělávat dospělé*, jsem čerpala nejvíce informací, protože měli ve své knize velmi dobře popsané poznatky, které byly důležité pro mou práci. Danou problematiku měli v knihách velmi dobře popsanou a knihy obsahovaly důležité informace. Seznam zbylé literatury je uveden v samotném závěru práce.

V části praktické je realizován kvalitativní výzkum pomocí rozhovorů. Rozhovory jsou zaměřeny na pracující dospělé, kteří se u toho dále vzdělávají, kde jsou zjišťovány motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých a dále hodnocení jejich dalšího studia. Výsledky kvalitativního výzkumu jsou uvedeny v závěru práce.

Výsledný rozbor by mohl pomoci v praxi, při změně školského systému, kde by bylo potřeba snížit bariéry, které dospělí vnímají a brání jim účastnit se dalšího vzdělávání a dále zvýšit motivační faktory ve vzdělávání dospělých, které naopak lidé potřebují pro rozhodování o dalším studiu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Vzdělávání dospělých – Je další profesní, občanské a zájmové vzdělávání, které je realizováno různými subjekty, jako jsou zaměstnavatelé, úřady, ministerstva, vzdělávací instituce, soukromé osoby, a další. (MUŽÍK, 2009, s. 10)

Vzdělávání pro dospělé – Je jakékoliv vzdělávání zaměřené na vzdělávání dospělých. (THELENOVÁ, 2014, s. 144)

Celoživotní vzdělávání – Jde o možnost vzdělávání se celý život, možnost se učit podle svých osobnostních možností a mezí. (MUŽÍK, 2009, s. 9) Ideologií moderní společnosti je mít právo ke vzdělání v každé etapě našeho života. (THELENOVÁ, 2014, s. 143)

Celoživotní učení – Je efektivní učení v celém našem životě. Učení je naším životem. (THELENOVÁ, 2014, s. 143)

Andragogika - „Andragogika je vědní a studijní obor zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých.” Je to vědní obor o výchově, vyučování, vzdělávání a učení dospělých, ale také pedagogický program, který je nástrojem pro přípravu odborníků v oboru vzdělávání dospělých. (BENEŠ, 2008, s. 11)

Formální učení – Je realizováno ve vzdělávacích institucích, zejména ve školách majících vymezené cíle, obsahy a způsoby hodnocení. Výsledkem je získání určitého uznávaného certifikátu v podobě vysvědčení, diplomu, titulu, apod. (ŠERÁK, 2009, s. 16)

Neformální učení – Tento termín je používán pro učení, které probíhá mimo školní prostředí, zaměřené na určité skupiny obyvatel. Zejména je to zájmové a firemní vzdělávání. (ŠERÁK, 2009, s. 16)

Informální učení – Je to nezáměrné získávání vědomostí, dovedností, postojů a každodenních zkušeností v domácím ale i pracovním prostředí, časech volna, odpočinku či pracovním nasazení. Jsou to také poznatky, které získáváme četbou,

poslechem rádia či sledováním televize. Toto neorganizované učení je zásadní pro rozvoj osobnosti. Uvádí se, že je to až 75% veškerého lidského učení. (ŠERÁK, 2009, s. 16)

Mezigenerační učení – Jsou to jevy a procesy v rodině, které pomáhají vzájemnému předávání poznatků, zkušeností a postojů v rodině. Je to součást sociálního učení, které je realizováno konkrétními situacemi v rodinném životě mezi všemi generacemi (děti, rodiče, prarodiče). (RABUŠICOVÁ, KAMANOVÁ, PEVNÁ, 2011, s. 15)

Vyučování – Je proces, který má aktivovat proces učení. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 55)

Učení – Je proces vnitřní činnosti a aktivity jedince. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 55)

Vzdělávání - „Proces uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování soustavy vědomostí, dovedností, zkušeností a návyků, utváření morálních rysů a osobitých zájmů a postojů člověka.“ (PALÁN, LANGER, 2008, s. 40)

Vzdělání – Je výsledek procesu vzdělávání, je to soustava vědomostí a dovedností. Lze to také chápat, jako úroveň dosažené při vzdělávání. (PALÁN, LANGER, 2008, s. 40)

Kvalifikace – Je soubor schopností, dovedností a vědomostí, které potřebuje pro získání způsobilosti, která je potřebná pro výkon určité činnosti. (PALÁN, LANGER, 2008, s. 43)

Dospělý (dospělost) – Dospělý člověk, „je ten, kdo je vyspělý a „zralý“ sociálně, citově, biologicky, sociologicky a mentálně a absolvoval minimálně základní vzdělání.“ (PALÁN, 2003, s. 9)

2 VZNIK A ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Člověk, ale i dospělý se neustále učil a učí, protože tak reaguje na své vývojové změny, ale i společenskou situaci. V obdobích, kdy jsou společenské změny a krize, vzniká nejvíce nutnost se učit. Země, kde jsou silné andragogické tradice, jsou zejména v západní, severní a částečně i ve střední Evropě. Česká republika patří k zemím, kde vývoj byl vystavován k násilným zvrátům. (BENEŠ, 2003, s. 19,20) Po francouzské revoluci byli vytvořeny jednotné životní podmínky a to vedlo k vzniku institucí a škol. Člověk přestává žít naivně a začíná mezi lidmi vznikat konkurence ve vzdělání. Současná pedagogika a andragogika je výsledkem přechodu společnosti k moderně. Hlavním vynálezem moderní společnosti je škola a profese pedagoga. Stát zavedl povinnou školní docházku a to kvůli poptávce po kvalifikovanosti a vědomosti lidí a chtěl mít pod kontrolou, co se lidé učí a co ne. (BENEŠ, 2008, s. 19-21)

Rozmach vzdělávání dospělých začal v 19. století ve všech zemích a jeho rozvoj spojen s různorodostí zájmů společenských skupin. Vznikem vzdělávání dospělých se také měli kompenzovat nedostatky ve školském systému. V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století mělo vzdělávání dospělých funkci doplnit si chybějící vzdělání. Předchůdcem vzdělávání dospělých byla lidová osvěta, což přineslo v té době pozitiva. Lidová osvěta byla založena na tom, že ve společnosti máme různé kultury, kdy se vyspělejší kultury mají rozšiřovat mezi ty méně vyspělé. Osvětová výchova byla zaměřená především na výchovu rozumovou, ale lidé o to zájem neměli, chtěli se vzdělávat podle toho, jaké mají zájmy a potřeby. Osvětová výchova byla proto nahrazena vzděláváním dospělých, které zahrnuje veškeré vzdělávání, jak odborné, tak i všeobecné. Vedle pojmu vzdělávání dospělých se vyskytuje pojem další vzdělávání a to vzniklo v souvislosti s rostoucími pracovními nároky. (BENEŠ, 2008, s. 22-24)

„Po vzniku československého státu se dostává vzdělávání dospělých poprvé význačnější legislativní a finanční podpory ze strany oficiálních orgánů.” (BENEŠ, 2008, s. 25) To vedlo ke vzniku vyšších škol, rekvalifikačních kurzů nezaměstnaných a dalších vzdělávacích institucí. Roku 1918 vznikl první a do té doby jediný zákon upravující vzdělávání dospělých. (BENEŠ, 2008, s. 25)

2.1 Současná situace ve vzdělávání dospělých

Dnes u lidí stále stoupá potřeba účastnit se na dalším vzdělávání, protože hodnota vzdělání roste. Vzdělávání dospělých se stále více zaměřuje na získání profesní kvalifikace. Dnes nabídka vzdělávání dospělých roste a přestává být záležitostí sociální politiky státu, ale stává se potřebou lidí a dostává vlastní váhu a tím si tvoří svou poptávku. Vzdělávání dospělých reaguje na společenské změny, lidé začínají být kritičtější a náročnější a proto vyžadují ve vzdělání určitou úroveň a hodnotu. Vzdělávání dospělých bychom mohli nazvat i jako takovou druhou šanci pro ty, kteří z nějakých důvod nezískali vzdělání v určitém úseku života. U nás jde o získávání středoškolského nebo vysokoškolského studia a zvyšování odborných kvalifikací. (BENEŠ, 2008, s. 27-29)

Trendy vzdělávání naší doby vedou k nabídkám, které jsou užitečné, potřebné, kvalifikující a nabývající významu vyššího vzdělávání. Vznikají podniky a firmy, které se živí vzdělávací prací. Doba je orientovaná na zákazníka a jeho potřeby. Do pozadí se, ale dostává otázka, co dělat pro skupinu lidí, která se dalšího vzdělávání neúčastní. Lidí, kteří se dalšího vzdělání neúčastní, je až 80%. (BOČKOVÁ, 1995, s. 37-40)

U nás v České republice trh práce netlačí lidi, aby se vzdělávali a učili. Dříve lidé, kteří měli nízké vzdělání, spoléhali na právo na práci a tato nekvalifikovaná práce, kterou dostali, měla vyšší platové ohodnocení, než práce, u které bylo zapotřebí mít znalosti. (ČIHÁČEK, 2006, s. 122, 123)

„V současném rámci EU jde především o zaměstnatelnost, konkurenční schopnost ekonomiky, sociální soudržnost a aktivní občanství.“ (VETEŠKA, 2010, s. 9)

V současné době však už ani vyšší vzdělání nezaručuje jistoty na pracovním trhu, ale stále lidé s vyšším vzděláním nejsou tolik ohroženi ztrátou zaměstnání. Lidé, kteří mají vyšší vzdělání, také lépe snášejí dlouhodobou nezaměstnanost oproti lidem, kteří jsou nekvalifikovaní nebo s nízkým vzděláním. (VÁGNEROVÁ, 2012 s. 733)

V průběhu celoživotního vzdělávání je vyvíjen způsob financování, na kterém se podílí zejména účastníci a zaměstnavatelé, ale i veřejné zdroje. (VYHNÁNKOVÁ, 2007, s. 109)

3 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Metody vzdělávání nebo postup, který vede k naplňování stanovených vzdělávacích cílů. Množství metod pro vzdělávání dospělých je velmi rozsáhlé, ale jde o to, na jakou metodu se zaměříme a na kritéria, která nám umožní správný výběr. Mezi hlavní taková kritéria patří například obsah výuky, učební cíle, charakter didaktické formy, apod. (BARTOŇOVÁ, 2010, s. 150, 151)

Vzdělávání je organizované učení, které má určitý záměr a to způsobilost k určitým činnostem. Organizované učení musí splňovat určité formy, které mají mnoho podob. (PLAMÍNEK, 2010, s. 37,38) Vzdělávání dospělých probíhá na různých místech a v různých institucích, to je zásadní rozdíl od školství. Vzdělávání dospělých probíhá i ve školských organizacích, ale v dnešní době zejména v organizacích a podnicích. (BENEŠ, 2003, s. 105, 106)

Vzdělávání dospělých můžeme rozdělit do tří oblastí a to na formální, neformální a informální vzdělávání. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 41)

Formální vzdělávání se realizuje ve vzdělávacích institucích, zejména ve školách, kde jsou předpisy, vymezeny funkce, cíle, obsahy, formy hodnocení a ukončení je potvrzeno osvědčením. Vzdělání je považováno za prioritu a je velkým předpokladem pro osobní rozvoj. Podle stupně formálního vzdělání se odvíjí úroveň příjmů. Lidé s vyšším vzděláním jsou častěji na pozicích s vyššími příjmy než lidé s nižší kvalifikací. Vyšší formální vzdělání zajišťuje větší jistoty v zaměstnání a snižuje možnost nezaměstnanosti. Dnes je velkým trendem měnit či zvyšovat svou kvalifikaci podle nároku trhu práce. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 41-46)

Neformální vzdělávání nevede k získání stupně vzdělání, ale k získání vědomostí a dovedností. Nejčastěji je poskytováno zaměstnavateli, neziskovými organizacemi a soukromými vzdělávacími institucemi. Mohli bychom sem zahrnout rekvalifikační kurzy, kurzy cizích jazyků, školení nebo přednášky. Neformální vzdělávání musí vést odborný lektor, učitel nebo proškolený vedoucí. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 61)

Informální učení je neorganizované a institucionálně nekoordinované. Je to určitý proces, při němž jsou získávány vědomosti a osvojovány dovednosti a kompetence z činností, které děláme každý den v práci, v rodině nebo ve volném čase ať už uvědoměle nebo neuvědoměle. Do informálního učení také spadá určitá forma sebevzdělávání. Tato forma vzdělávání je problematická, protože nelze ověřovat míru, obsah ani kvalitu učení. Informální učení je nejstarší způsob, jak se získávaly před formální vzděláváním dovednosti a znalosti. Nejčastěji se dědily z otce na syna, z matky na dceru nebo se učily zkušeností od svého mistra. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 77)

3.1 Firemní vzdělávání

„Firemní neboli také podnikové vzdělávání je vzdělávací proces organizovaný podnikem/firmou.“ (BARTOŇKOVÁ, 2010, s. 16) Spadá se vzdělávání interní v podniku, ale také vzdělávání mimo podnik ve specializovaných vzdělávacích zařízeních nebo školách. Firemní vzdělávání rozlišujeme na tři oblasti. **Oblast vzdělávání**, kam patří základní všeobecné znalosti a dovednosti. **Oblast kvalifikace**, což je odborná profesní příprava na povolání, přeškolení. Poslední je **oblast rozvoje**, kam spadá další vzdělávání a rozšiřování kvalifikace, orientované na kariéru pracovníka. Hlavním úkolem firemního vzdělávání je podélná a příčná flexibilita. Podélná flexibilita je přizpůsobování pracovních schopností v rámci požadavků pracovního místa. Příčná flexibilita je zvyšování kompetentnosti a rozšiřování pracovních schopností. (BARTOŇKOVÁ, 2010, s. 16-19)

Formy vzdělávání můžeme rozdělit podle míry a charakteru kontaktu mezi lektorem a pracovníkem na přímou výuku, kde je osobní kontakt mezi lektorem a účastníkem. Dále kombinovaná výuka, zde je vyšší podíl individuálního studia. Poslední je korespondenční a e-vzdělávání, e-learning. (BARTOŇKOVÁ, 2010, s. 149, 150)

Prostředky firemního vzdělávání jsou materiální předměty, které napomáhají k dosažení cílů vzdělávání. Při výběru didaktických pomůcek záleží na zvolené formě vzdělávání, na zvolené metodě a na financích. Didaktické prostředky slouží k zpřístupňování a rozšiřování informací, které sděluje lektor. Jsou to pomůcky jako flip chart, projektor, zvuková nahrávka, modely, videozáznam, speciální pomůcky a další. Didaktické prostředky vyučujícímu pomáhají v demonstraci učiva, k posilování motivace

účastníků, shrnutí důležitých poznatků a další. Volbou vhodných prostředků a pomůcek vzdělávání zefektivnit proces učení. (BARTOŇOVÁ, 2010, s. 162, 163)

Kvalitní vzdělávání, je velmi drahé, a proto je často finančně nedostupné. Nejčastěji se proto v podnicích setkáváme s tím, že vzdělávání je poskytováno vyšším „šéfovským“ vrstvám. Firemní vzdělávání by se mělo také zaměřovat na individuální studium pracovníka. Dospělý pracovník často už mívá představu o oblasti svého vzdělávání. (MUŽÍK, 2009, s. 77-79)

„Podnikové vzdělávání např. zvyšuje kvalifikaci, zároveň se jedná o značné náklady, vede k absenci na pracovním místě nebo může přispět k odchodu zaměstnance ke konkurenci.“ (BENEŠ, 2008, s. 42)

Při firemním vzdělávání se často setkáváme s různými metodami používanými při výkonu práce, jako jsou například: instruktáž při výkonu práce, coaching mentoring, counselling, pracovní porady a další. Instruktáž při výkonu práce je nejpoužívanější a zároveň i nejjednodušší metodou při zaškolování nového pracovníka. Jde o vzdělávání pomocí pozorování a nápodoby zkušeného pracovníka. Coaching je dlouhodobější instruování a vysvětlování nadřízeným nebo vzdělavatelem, novému pracovníkovi a vedení k jeho žádoucímu výkonu práce. Mentoring spočívá ve výběru mentora vzdělávaným pracovníkem. Mentor mu radí, pomáhá, stává se jeho patronem. Counselling je nejnovější metoda, která se opírá o vzájemné konzultování a ovlivňování mezi vzdělávaným a vzdělavatelem. Patří mezi metody, které jsou časově náročnější. Pracovní porady jsou vhodnou metodou, neboť během porady se účastníci seznámí s problémy celé organizace, jsou zde prezentovány názory a zkušenosti, které mohou účastníkům být užitečné a nápomocné při výkonu práce. (KOUBEK, 2009, s. 267 - 269)

3.2 Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání je souhrn činností a aktivit jednorázových i dlouhodobých a systematických, které umožňují získat vědomosti a dovednosti a naplňují volný čas. Zájmové vzdělávání dospělých je organizované, ale i individuální vzdělávání podle zájmů a potřeb. Zájmové vzdělávání může probíhat v různých podobách od sebevzdělávání z knih a internetu, ve formálních nebo neformálních organizacích nebo

kombinací sebevzdělávání doprovázené vzděláváním v institucích. Svým širokým rozsahem a působností je zájmové vzdělávání nejpestřejší vzdělávání dospělých. Zájmové vzdělávání je charakterizováno zájmem, volným časem, dobrovolností, svobodou výběru a aktivitou. Hlavním cílem zájmové výchovy a vzdělávání je harmonicky a všestranně rozvinutá osobnost, kdy smyslem je využití volného času pro celoživotní vzdělávání. Je to kvalitně využitý volný čas jedince, který se zaměřuje na vlastní rozvoj. (ŠERÁK, 2009, s. 50-54)

U vzdělávání dospělých jsou rozdíly oproti vzdělávání jedinců mladšího věku. Předpoklad efektivního učení dospělého je potřeba splnění třech podmínek tzv. motivační trojúhelník. První z podmínek je mít možnost se učit. Zde hraje velkou roli sociální a fyzický život jedince, kam spadá rodina, práce a zdravotní stav jedince. Druhá z podmínek je chtít se učit, kdy je tam vnitřní motivace jedince. A poslední podmínka je umění se učit kvalitně a efektivně. Významnou roli obecně ve vzdělávání dospělých hraje věk, kdy s vyšším věkem jde obtížněji učení a osvojování poznatků. Také klesá doba udržení učiva v paměti. U dospělého člověka bývá však větší motivace k učení a větší přesnost v učení. (ŠERÁK, 2009, s. 61-63)

Oblastí pro vzdělávání je mnoho, jsou to například oblasti politickovýchovné, všeobecně vzdělávací, kulturně-společenské, sociálně-zájmové, jazykové vzdělávání, tělesné, kulturní, cestování a turistika, náboženská a duchovní výchova, a mnoho dalších. (ŠERÁK, 2009, s. 137, 138)

Zájmové vzdělávání navštěvují více ženy než muži, a to ženy v produktivním věku. Významné při návštěvnosti zájmového vzdělávání, je také výše dosaženého formálního vzdělání. Vzdělanější lidé se více zajímají a navštěvují zájmové vzdělávání. Velkou překážkou je nedostatek informací o zájmovém vzdělávání nebo nedostatek finančních prostředků, ale také minimální nabídka tohoto vzdělání v menších městech. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 185, 186)

3.3 Distanční vzdělávání

Distanční vzdělávání se vyznačuje individualitou a volností studia. Je to forma vzdělávání dospělých, která poskytuje vzdělávací příležitosti a podpůrné vzdělávací

služby. Za průběh a výsledky si odpovídá sám studující. Tato forma studia umožňuje studium ve všech stupních a druzích studia. Distanční vzdělávání dělíme do šesti modelů a to Kanadský model, kdy vzdělávání pro dospělé se realizuje na univerzitách. Britský model má pro dospělé, které se vzdělávají specializovaná centra pro distanční vzdělávání po celé zemi. Německý model, zde je specializovaná univerzita, která se zabývá pouze distančním vzděláváním. Francouzský model má velká zařízení, která se věnují distančnímu vzdělávání a jsou podporovány státem. Irský model, zde spolupracují univerzity a jiné instituce, které se zabývají tímto vzděláváním, s Národním střediskem pro distanční vzdělávání. Smíšené modely, které si berou z každého modelu něco a přejímají jejich principy. (PALÁN, 2003, s. 135-137)

Dříve mělo distanční vzdělávání sloužit k dokončení školního vzdělání, pro ty, kteří museli dočasně opustit školu, poté pro lidi, kteří z vážných důvodů nemohli navštěvovat pravidelně školu, jako jsou vězni nebo lidé, kteří si museli vydělávat na živobytí. Dnes už tvoří velkou část účastníků distančního vzdělávání dospělí lidé. Do distančního vzdělání přivádí lidi určité potřeby, jako je zlepšení kvalifikace, rekvalifikace, kariérní růst a svůj individuální rozvoj. Výuka distančního vzdělávání je z části prováděna někým, kdo je vzdálen od studujícího prostorem i časem a je potřeba využívat řadu vzdělávacích pomůcek, kterými mohou být textové materiály, počítače a video či audio záznamy. K účinnému vzdělávání je zapotřebí, aby studující osoba byla motivována a informována o svých schopnostech. Organizace distančního vzdělávání má svůj specifický způsob a zásobuje své studenty potřebnými studijními zdroji a to postupně nebo najednou. Nejčastěji však jako tištěné textové opory a jiné další formy. (BOČKOVÁ, 1994, s. 17-20)

Komunikace mezi učícím a tutorem probíhá v podobě krátkodobých seminářů, individuálních konzultací či komunikací pomocí komunikačních zařízení. (BARTÁK, 2008, s. 94)

Ve světě je distanční vzdělávání velmi frekventované, ale u nás je stále ještě úplně nedocenené. Národní centrum distančního vzdělávání v ČR definuje, že je „distanční studium multimediální forma vzdělávání, založená na samostatném studiu, při kterém jsou vzdělavatelé a vzdělávání trvale nebo převážně navzájem fyzicky odděleni.”

(VETEŠKA, VACÍNOVÁ A KOLEKTIV, 2011, s. 170) Význam multimediálnost se zde vyznačuje tím, že jsou využity veškeré dostupné technické prostředky. Velmi oblíbený a dnes často využívaný je e-learning. (VETEŠKA, VACÍNOVÁ A KOLEKTIV, 2011, s. 170)

Pro studující bývají také dělané tzv. tutoriály, což jsou konzultační dny, aby se mohli studující společně setkat se svými tutory a dozvědět se hromadně podstatné informace potřebné k jejich studiu. Hodnocení studia probíhá pomocí online testů nebo odevzdáním písemné práce studujícího. (PALÁN, LANGER, 2008, s. 153)

3.4 e-learning

E-learning je vzdělávání s využitím elektronických prostředků a internetu. Jsou dva typy elektrického vzdělávání a to smíšené neboli kombinované a komplexní. Při smíšeném typu se využívají nejrůznější datové nosiče, na kterých jsou předávány studijní materiály, ale výuka je vedena lektorem ve formě prezenčního studia. U komplexního typu elektrického vzdělávání je využíván internet nebo intranet a výuka probíhá v online prostředí. Výhodou komplexního typu je, že je umožněn přístup každému a kdekoli i za hranicemi státu. Tato online výuka může probíhat způsobem synchronním, kdy se vše děje v reálném čase a student je připojen k síti společně s ostatními účastníky, nebo probíhá asynchronně, kdy si student přenáší materiály na svůj počítač a může pracovat i off-line. Případné připojení k síti si domluví pro nutné komunikování s tutorem. (BARTÁK, 2008, s. 94)

Výhoda u e-learningové výuky je velký počet studijních materiálů v různých podobách, které mohou být textové, video či audio záznamy, ale i obrazové a návodné materiály. E-learningové kurzy mohou mít různou úroveň obtížnosti, podle předpokladů účastníka. (BARTÁK, 2008, s. 94, 95)

4 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Metody jsou nástroje, kterými dosáhneme co nejjednodušeji a nejefektivněji cíle. Mezi klasickou metodu řadíme **přednášku**, která je vhodná pro předávání poznatků velkému počtu posluchačů v malém časovém úseku. Tato metoda je velmi náročná pro přednášejícího. Nevýhodou je, že posluchači jsou pasivní a velmi zřídka přednášející dostane zpětnou vazbu. Podobný přednášce je **seminář**, kde rozdíl je ve větším zapojování posluchačů ve výuce. Posluchači se mohou zapojovat v podobě referátů nebo diskusí. Tato metoda je velmi často používána na vysokých školách. Další častá metoda je **diskusní**, kde jde o rozvíjení myšlenek a jejich přednes ve skupině. Máme řízenou diskusi, kde je předem dané téma, z důvodu dostatečné přípravy účastníků. Diskuse je usměrňována moderátorem. Druhý typ diskuse je panelový, kde se jedná o diskusi odborníků na dané téma před posluchači. Každý z odborníků vyjadřuje svůj názor k danému tématu. Oblíbenou vzdělávací aktivitou pro dospělé je **workshop**, který spočívá v prezentaci, pracovním jednání či konferenci, kdy je to uzavřená pracovní nebo vzdělávací skupina, která se schází nad určitou problematikou. Doplnkovou metodou jiných metod je **exkurze**. Ta spočívá v praktickém a názorném vysvětlení či ukázkou probíraného tématu. Často si účastníci mohou prakticky vyzkoušet. Oblíbenou metodou ve vzdělávání dospělých je **případová studie**, kdy je popsán reálný případ, který je detailně vylíčen. Následuje jeho analýza, diskuse a následně řešení případu. Bouře mozků neboli brainstorming a brainwriting patří ke kreativním metodám práce zejména pro trénování. Cílem této metody je získat co největší počet nápadů, které by byly vhodné pro řešení daného problému. Jsou zde určitá pravidla, mezi které řadíme: žádnou kritiku a uvolnění fantazie, pro co největší získání nápadů. Dnes velmi populární metodou je **koučování**, které je založeno na kladení otevřených otázek, jejímž cílem je přijít na řešení daného problému. Kouč je specialista a jeho hlavním úkolem je motivace a zvyšování výkonnosti koučovaného, učí ho, jak využívat svůj potenciál. Obdobou koučování je **mentorování**, kde je rozdíl v tom, že mentor je starší, zkušený a přímo radí, doporučuje a stimuluje mentorovaného. Většinou si mentorovaný volí sám svého mentora. (PALÁN, LANGER, 2008, s. 155-158)

Při učení velmi napomáhá strukturace zejména při učení z textu a to sítěmi, které jsou znázorněny grafy nebo formou hierarchického uspořádání. Dále napomáhají schémata,

kteře jsou ve formě obdělńíku a vztahy jsou vyznačeny symboly. Poslední pomůckou je vytvářeni map, kdy se nejobecnější pojem píše nahoru a k němu připsujeme pomocné pojmy a pojmy podřadné. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 28)

Učení řešením problému je postavení účastníka do problémové situace s překážkami. Cílem řešení problému je odstranění bariér v neujasněné situaci. Problémy dělíme na akademické a praktické. V akademickém problému jsou jasně vymezeny informace a je jen jediné správné řešení. Opakem je problém praktický, u něhož nebývají jasně vymezeny problémy, přičemž pro vyřešení potřebujeme shromáždit další dodatečné informace. U praktického problému je výsledkem více správných odpovědí, můžeme uvést na příkladu desing u auta. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 29)

Máme pět **způsobů řešení problému**, kdy začínáme **analogií**, což znamená sled procesů vedoucích k řešení daného problému nebo situaci. Postupujeme **analýzou a syntézou**, kdy analyzujeme problém a vyhledáváme nové vztahy a relace. Využíváme už dříve osvojených vědomostí a souvislostí. Následuje **pokus a chyba**, kdy náhodně zkusíme různé postupy, než nás některý z nich dovede k stanovenému cíli. Tento způsob využíváme v situaci, při níž problém nemůže být odhalen myšlením. Můžeme použít v situaci, kdy máme nakreslit nějaký obrazec jedním tahem. Dalším řešením je **vhled** a tím rozumíme náhlé řešení. Náhlé řešení nám může vzniknout pomocí shromážděných informací, zejména u lidí, kteří mají o dané situaci hodně vědomostí a danou oblast se dlouhodobě zabývají. Posledním řešením je **heuristický způsob**, kdy podstatou je stanovení hypotézy a řešením je prověřování, zda je hypotéza pravdivě zformulovaná. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 33, 34)

4.1 Principy vzdělávání dospělých

Didaktické principy. „K efektivní výchově a vzdělávání dospělých výrazně přispívá dobrovolný a uvědomělý vztah ke vzdělávacímu procesu a k získávaným poznatkům, princip záměrnosti, cílevědomosti, pozitivnosti, přiměřenosti, samostatnosti a tvořivosti, systematizace vědomostí, komplexnosti, jednoty výchovy a vzdělávání, vytváření

dovedností, individuálního přístupu k osobnosti, jednoty náročnosti a úcty k osobnosti, využívání zkušeností dospělých účastníků, sepětí teorie s praxí, týmové spolupráce.” (BARTÁK, 2008, s. 26)

Princip názornosti, který je důležitý při poznávacím procesu. Naše smyslové vnímání a zkušenost je mnohem efektivnější než jakýkoliv výklad či jiný metoda popisu. Problém, který může účastník vidět na vlastní oči je důležitý pro vytvoření vlastního názoru. Pro účastníka je velmi důležité propojení daného problému do praxe a reálného života. Ve výuce je často tento princip realizován pomocí didaktických pomůcek, jako jsou audiovizuální či jinak vizuální prostředky. **Princip přístupnosti a přiměřenosti**. Přiměřenost v metodách výuky je nutné přizpůsobit podle úrovně dovedností a znalostí účastníků. Musí se to projevit na způsobu předávání informací a obsahu. **Princip soustavnosti** znamená logické uspořádání učební látky, tak aby na sebe učivo vzájemně navazovalo a bylo z toho zřejmé, co je podstatné a co je vedlejší. **Princip uvědomělosti a aktivity** spočívá ve vedení vzdělávací činnosti lektorem k pochopení smyslu učení a k umění využívat své osvojené poznatky. Lektor vyvolává situace, při kterých aktivně spolupracují účastníci a to vede k prohlubování a upevňování vědomostí. **Princip trvalosti** má za cíl, aby si účastníci dokázali zapamatovat vědomosti a dovednosti, tak aby si je kdykoliv vybavili a dokázali je využít v praxi. Tento princip má ve vzdělávání dospělých zvláštní význam, protože vyžaduje od účastníků rozumové a citové vlastnosti pro dosažení cíle. **Princip spojení teorie s praxí** propojuje vzdělávanému dospělému účastníkovi teorii s praxí. Tím je účastník motivovanější a aktivnější při učení. (BARTÁK, 2008, s. 26 – 31)

5 FUNKCE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

„Funkce lze definovat jako cíle, úlohy a výkony pro jiný sociální systém nebo celou společnost. K rozvoji funkcionalizmu přispěl americký sociolog Robert Merton, který začal rozlišovat funkce manifestní (zjevné) a latentní (skryté) a zabýval se funkčními a dysfunkčními projevy systému.” (BENEŠ, 2008, s. 41) Manifestní funkce je připsaná a zjevná, je zprostředkování vědění a přidělení sociálního statusu. Latentní funkce je podřídit se autoritě, podat výkon bez ohledu na smysl. Funkční je něco, co vede k přizpůsobení se a k adaptaci na systém. Dysfunkční je něco, co zamezuje přizpůsobení se systému. (BENEŠ, 2008, s. 41, 42) Funkce vzdělávání dospělých lze chápat jako přínos pro chod a rozvoj společnosti, ale i jednotlivce. (BENEŠ, 2008, s. 30)

Aby byla naplněna funkce, jde nejprve o to, si ujasnit, co od vzdělávání očekáváme, a od toho se odvíjí, jak k celému vzdělávání přistupujeme. Od vzdělávání můžeme očekávat předání informací a poznatků ve formě tradičních školení vedené lektorem či odborníkem. Dále můžeme od vzdělávání požadovat samostatné pracování s tématem nebo navození určitých dovedností, které nejlépe získáme formou tréninků, her modelujících realitu a skutečné problémy. (BARTÁK, 2008, s. 25)

Funkce zprostředkování vědění, také jí můžeme nazvat funkcí kvalifikační nebo reprodukce kultury, kdy je role organizovaného vzdělávání nezastupitelná, bez toho by skoro nikdo nic nevěděl. Vzdělávací organizace zprostředkovávají znalosti a dovednosti k uplatnění ve společenském a pracovním životě. Rozlišujeme kvalifikaci odbornou a obecnou, kdy je zprostředkovávána výukou a výcvikem. (BENEŠ, 2008, s. 42)

Funkce selekční neboli přidělení sociálního statusu, je o uspořádání společnosti a společenských rolí. Vzděláním se získávají hodnoty a díky nim jsou absolventi přijímáni na různé pozice a tím je rozdělena práce. (BENEŠ, 2008, s. 42)

Funkce integrační a legitimační neboli sociální kontrola. U této funkce je nutné zajistit společný postoj v oblasti hodnot a norem spojený s udržení stávajícího systému. (BENEŠ, 2008, s. 43)

Vzdělávání dospělých umožňuje všem, aby se podíleli na rozvoji společnosti a aktivně kontrolovali změny v oblastech sociálních, kulturních, ekonomických a politických. Vzdělávací instituce nejsou jen za pedagogickým účelem, ale provázejí všemi sférami společenského života. Vzdělávání dospělých se stalo faktorem zaměstnanosti a ekonomických faktorů. (BENEŠ, 2008, s. 43-47)

Kompenzační funkce sloužící k získání vyššího nebo vysokoškolského vzdělání. Funkce sociálně-integrativní je v dnešní době velmi zdůrazňována, protože umožňuje rozvoj osobnosti v určitém společenství. Dále funkce demokratizační, která přispívá pro rozvoj demokratizace a k rozvoji občanských kvalit. Funkce emancipační přináší hlavně rozvoj a tvorbu identity jednotlivců. Poslední funkce je kvalifikační, která se spojuje s odborným vzděláním a rovností šancí. (BENEŠ, 2008, s. 30)

6 MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

„Zkušení i začínající učitelé pokládají motivaci za předpoklad úspěšného učení a pro mnoho z nich je největším úkolem přimět své žáky k tomu, aby se učit chtěli. Jestliže se žáci učit nechtějí, může jejich učení být natolik neefektivní, že se případně nenaučí vůbec nic.” (PETTY, 2008, s. 40)

Motivace představuje určitou energii, která vede jedince k dosažení cíle. Motivaci můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. Vnitřní vychází z nitra jedince, ve vzdělávání nalézá potěšení a je to pro něho činnost příjemná. Vnější bývá nátlak zvenčí na jedince, kdy vzdělávat se není jeho přání. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 97, 98)

Přístupy motivace podle obsahové nejednotnosti. „Hédonický přístup spojuje motivaci s prožitkem libosti a nelibosti, vyvolávající tendenci organismu dosahovat maximální libosti a vyhýbání se nelibosti, např. útekem, racionalizací, popřením, apod.” (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 57) Homeostatický princip předpokládá vyrovnanost vnitřního prostředí např. termoregulace. Nehomeostatický přístup narušení stavu rovnováhy organismu má vést k motivaci, např. aktivní adaptace. Kognitivistické pojetí, zde je motivace určitý výsledek funkcí, jako je myšlení, paměť a vnímání, a na základě toho člověk vyhodnocuje a rozhoduje se např. v orientaci v prostředí. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 57)

Motivace dospělých je vyvolána určitou potřebou, je to vnitřní psychický důvod. Učení je potřeba k naplnění určité vnitřní potřeby jedince. Jedna z nejvýznamnějších potřeb je výkonová, kdy jedinec má potřebu být úspěšný a uznávaný ve své činnosti. Motivace je závislá na osobnosti jedince a jeho hodnotovém žebříčku, zkušenostech, dovednostech a na vývoji. Vedle psychických a osobnostních charakteristik v motivaci hrají roli také zaměstnavatelé a podniky, ale i vzdělávací instituce. (PRŮCHA. 2014, s. 33 – 35)

Nejlepší je motivace vlastní, kdy si dospělý vyjasní důvod pro své vzdělávání. Velmi často pomáhá autosugesce, jako třeba když to zvládli ostatní, tak já to zvládnou také. Je třeba svou motivaci neustále posilovat a to zejména tím, že se dostaví úspěch, a to je ta nejlepší motivace. Je nutné si vymezit cíle, které jsou reálné a vymezit si dílčí cíle, ze

kterých postupně máme radost, po jejich splnění. Velmi často se zapomíná na to, že nadání nám pouze přispívá k úspěchům v učení, a proto je vhodné se učit efektivně správnou metodou. Při vzdělávání dospělých vycházíme z jejich vědomostí a dovedností. Na schopnost se učit nám působí některé faktory, jako je vůle k učení, síla podnětů, kapacita pro přijetí a zpracování informací, snadnost nebo složitost učení, schopnost udržení si učení v paměti. Vhodné je kladné působení na emoce dospělého a pozitivně ho motivovat. V Německu používají pojem připravenost k učení, a to nastává ve chvíli, kdy si dospělý uvědomuje, že jeho znalosti nejsou v takové míře, v jaké by měl znát a umět. To znamená, že dospělý, který uznává své mezery ve vzdělání a chce si je dobrovolně doplnit, se učí lépe a efektivněji, než při donucení zvenčí. (MUŽÍK, 2005, s. 9-13)

Velmi silnou motivací je úspěch a uznání. Pokud se dostaví úspěch, žák má pocit uspokojení a dostává pochvalu od učitele, vrstevníků, rodiny, ale hlavně je on sám se sebou spokojený. Žák si tímto vytváří vyšší sebedůvěru a sebehodnocení a s tím roste i větší motivace a snaha zlepšovat své studijní výsledky. (PETTY, 2008, s. 44)

Velkou roli v motivaci žáků hraje zajímavost a zábavnost výuky. Probuzení zájmu u žáků se dosáhne vlastní zapáleností pro svůj obor, používáním učiva v praxi, využíváním tvořivosti a aktivity žáků ve výuce, výuku vést soutěživě a hlavně propojit učení se zájmy žáků, které mají mimo školu. (PETTY, 2008, s. 48)

Podle Maslowova jsou potřeby lidí seřazeny hierarchicky, kdy musí být uspokojeny ty nejdůležitější potřeby, aby poté mohli být naplňovány potřeby ostatní. Nejdříve musí být naplněny fyziologické potřeby, dále potřeba bezpečí a sounáležitosti (akceptace žáka a učitele), aby mohly být naplňovány potřeby uznání (spěch v učení) a seberealizace (osobní vývoj). (PETTY, 2008, s. 51, 52)

Podle Rabušicové a Rabušice je u lidí nejvíce zastoupena motivace ke zlepšení pracovního uplatnění, pak následuje osobní rozvoj, požadavek zaměstnavatele a jako poslední je podnět od lidí z okolí a jiné důvody a motivace. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 101)

Aspirační úroveň je vede v motivaci k předpokladu vlastního úspěchu na základě předchozí zkušenosti a výkonu. Tato úroveň je velmi ovlivněna sebehodnocením,

aktuální situaci, ale i stavem jedince. Nepřiměřeně vysoká nebo nízká aspirace u studenta vede k pozitivní nebo negativní motivaci. (VETEŠKA, VACÍNKOVÁ A KOLEKTIV, 211, s. 74, 75)

Motivace pomocí odměny je postup pro posílení výkonu pracovního či učebního výkonu a tím působí pozitivně na prožívání a poznávací potřeby. Odměna posiluje vyšší zájem o učební činnost. Odměna může mít i negativní motivační vliv a to v případě, že odměna se stává cílem učení, namísto samotného zájmu jedince o učení. (VETEŠKA, VACÍNOVÁ A KOLEKTIV, 2008, s. 75)

Negativní motivace je často vyvolávána neúspěchem nebo negativním hodnocením a projevuje se nezájmem a netrpělivostí. To má za důsledek rezignaci a ztrátu zájmu o učební předmět. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 62)

7 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Bariérou ke vzdělávání dospělých můžeme považovat energii, která brzdí motivaci. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 105)

Bariéry jsou určité překážky, které dospělému komplikují cestu k dosažení cíle. Podle Bartáka máme pět druhů bariér, které je potřeba postupně oslabovat nebo odstraňovat. Percepční bariéry, které dospělému neumožňují jasně vnímat daný problém. Tyto bariéry spočívají ve vysvětlení problému, který učící se dostatečně nepochopí. Bariéry kultury se podřizují hraní sociálních rolí, které od nich společnost vyžaduje, tím se dospělejší odpoutávají od učení hraním, což jim vytváří určité bariéry. Bariéry pracovního prostředí nastávají ve chvíli, kdy nejsou splněny základní normy, jako je teplo, světlo apod., ale také pokud na pracovišti převažuje konzervatismu, nedůvěra a neochota spolupráce. Nejsou-li zaměstnanci spokojeni, začínají se vytvářet bariéry, lidé jsou demotivováni. „Intelektuální a výrazové bariéry obvykle vycházejí ze skutečné (nebo domnělé) nedostatečné intelektuální výzbroje účastníků a promítají se v nevhodné volbě taktik lektora.” (BARTÁK, 2008, s. 19) Emoční bariéry může vyvolávat obava či strach z neúspěchu nebo z udělení chyby. Lektor by měl bariéry znát a snažit se o jejich eliminaci. Čím lépe známe svého studenta a jeho zkušenosti, tím lépe můžeme účinně působit a dosáhnout, tak požadovaných výsledků. (BARTÁK, 2008, s. 19-20)

Motivace klesá při pocitu neúspěchu a v tu chvíli se začínají vyskytovat bariéry, které u dospělých snižují úspěšnost. Bariéry dělíme do tří skupin a to na situační bariéry, institucionální bariéry, osobní bariéry. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 97-99)

Mezi nejčastější situační bariéry patří momentální nedostatek finančních prostředků, pracovní zaneprázdněnost, mnoho vedlejších aktivit, nedostatek času z rodinných důvodů, a jako poslední situační bariérou jsou zdravotní potíže. Mezi institucionální bariéry patří nedostatek informací o vzdělávání, nedostatek vhodného vzdělávání, nízká kvalita vzdělávání. Mezi osobní bariéry spadá vzdělávání, nemá pro dospělého smysl, obavy z nezvládnutí studia, nedostatečné předchozí vzdělání. (RABUŠICOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 105)

Lidé mají pocit, že bez vzdělání se obejdou a nejsou ochotni si platit své další vzdělávání. Neochota platit za své další vzdělání je spojována s nedostatkem finančních prostředků dospělých a také současnou společenskou situací. Nejvíce odrazování financemi za vzdělávání jsou lidé s nízkou kvalifikací a lidé, kteří pracují manuálně. (ČIHÁČEK, 2006, s. 121 – 128)

Pokud žák zažívá neúspěch, setkává se tak s kritikou a nejhůře, že pociťuje nespokojenost sám se sebou, způsobuje pokles motivace a snahy a zhoršuje se tak prospěch a u žáka vznikají bariéry a nechut' k učení. (PETTY, 2008, s. 44)

Faktory, které snižují motivaci, mohou být emocionálního charakteru, jako je deprese nebo úzkost z předchozích neúspěchů, ale mohou to být i faktory fyziologické, jako je chlad, hluk, hlad. (PETTY, 2008, s. 53)

PRAKTICKÁ ČÁST

V této části práce jsou shrnuty výsledky kvalitativního výzkumu. Tento typ výzkumu je zvolen vzhledem k charakteru stanovených cílů. K zjišťování potřebných poznatků je použita metoda rozhovoru se zaměstnanými lidmi, kteří se dále vzdělávají.

Kvalitativní výzkum

Výzkumným vzorkem jsou lidé se zaměstnáním, kteří se věnují dalšímu vzdělávání. Dalším vzděláváním je namysli jakékoliv další rozšiřování svých vědomostí a zkušeností, ať už kurzem, firemním vzděláváním nebo vzděláváním se ve vzdělávacích institucích.

Zvolenou výzkumnou metodou je rozhovor. Je to „základní technika práce v pomáhajících profesích užívaná v poradnictví, psychoterapii, v různých formách sociální práce.“ (MATOUŠEK, 2003, s. 192) Metodu rozhovoru jsem zvolila, protože mi umožnila dostat se do bližšího kontaktu s lidmi, kteří mi poskytli dostatečně rozsáhlé odpovědi, které mi pomohly vyhodnotit stanované cíle. V rozhovoru je použitý typ otevřené otázky, který umožňuje získat podrobnější informace o dané problematice, než typ otázky uzavřené.

Otevřená otázka znamená „typ dotazování, který tázanému dovoluje jakoukoliv odpověď. Otevřené otázky umožňují podrobnou exploraci klientova problému a také pomáhají k navázání vztahu mezi pomáhajícím profesionálem a klientem.“ (MATOUŠEK, 2003, s. 139)

Stanové cíle práce jsou:

- Zmapování motivací a bariér ve vzdělávání dospělých
- Hodnocení vzdělávací instituce, kterou dospělý navštěvuje a kvalitu jejího vzdělávání

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat motivace a bariéry, kterými byli ovlivněni respondenti, při volbě dalšího studia. Účelem je získání subjektivních pohledů od respondentů na stanované cíle. Ze získaných odpovědí z rozhovoru s respondenty budou analyzována a

interpretována shromážděná data. Kvalitativní typ výzkumu byl zvolen s ohledem na vybrané téma a cíle.

Výzkumný vzorek

Výzkumný soubor se skládá ze čtyř žen a z jednoho muže, kteří se při svém zaměstnání dále věnují rozšiřování svého vzdělání. Vhodné respondenty nebylo těžké hledat a oslovit, protože mezi svými přáteli mám dostatečné množství lidí, kteří si při svém náročném zaměstnání ještě dodělávají vzdělání.

Následovně jsem si stanovila kritéria pro výběr respondentů:

- muži i ženy, kteří se dále vzdělávají při svém zaměstnání,
- věkové rozmezí respondentů v rozsahu 20 - 40 let

Složení výzkumného vzorku podle typu a výše vzdělávání je následovné: jedna studentka Šárka (24 let), která si dodělává vyšší odborné vzdělání, dále ze dvou studentek Ireny (34 let) a Lucky (24 let) a jednoho studenta Honzy (30 let), kteří si dodělávají bakalářské studium a poslední studentka Jana (39 let), která si dodělává magisterské studium.

Použitá metoda

Metodu pro sběr dat jsem používala polostrukturovaný rozhovor. Délka jednoho byla v rozmezí cca 60 minut až 90 minut. Další metodu, kterou jsem použila, bylo návazné dotazování online rozhovoru přes emailovou korespondenci, k získání doplňujících informací potřebných pro analýzu a vyhodnocení cílů. S každým z respondentů byl uskutečněn jeden polostrukturovaný rozhovor a dva až tři rozhovory pomocí emailové korespondence.

Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon, který zaznamenává pouze mluvený projev. Dále jsem si dělala poznámky o neverbální komunikaci. Z diktafonu byl proveden doslovný přepis, kde jsou zachovány všechny hovorové a nespisovné výrazy a k tomu připsány neverbální gesta a pomlky. K přepisům byly dále přiřazeny emailové odpovědi.

Text získaný z rozhovorů jsem rozdělila do různých kategorií, kde byly zjišťovány rozdíly a podobnosti v názorech.

Je užít kvalitativní výzkum s omezeným, malým počtem respondentů, proto nelze výsledky a závěry použít na celou populaci.

Data a výsledky

Všechny získaný text jsem rozdělila do devíti kategorií: nejvyšší dosažené a současné studium, důležitá kritéria vzdělávacích institucích, hodnocení kvality studia, časová zátěž, přístup rodiny, přístup zaměstnavatele, získání nových poznatků, motivace, bariéry.

Všechny kategorie na sebe navazují a všechny mají důležitou roli ve vzdělávání dospělých. Respondenti ve svých odpovědích uvádějí důležitost vzdělání, ale i navazující problémy spojené s ním. Jsou to problémy, jako je nedostatek času, stres, zanedbávání domácnosti, sebe a svých blízkých.

Nejvyšší dosažené a současné vzdělávání

„ Hodnota a prestiž vzdělávání roste. Stále více lidí cítí potřebu participovat na dalším vzdělávání. Dostupná nabídka však není pro všechny stejná. ” (BENEŠ, 2008, s. 27)

Všichni respondenti se shodli na tom, že vzdělání je pro ně velmi důležité. Honza a Šárka mají hotový maturitní obor a dodělávají si další vzdělání. Honza si dodělává bakalářské studium v oboru aplikované informatiky. Studuje formou dálkové studia. Šárka si dodělává studium na vyšší odborné škole, které bude zakončeno absolventskou zkouškou a obhajobou absolventské práce. Forma studia je kombinovaná, které se skládá z pravidelné docházky na přednášky a splněním počtu hodin praxe. Další dvě respondentky Irena a Lucka mají hotové vyšší odborné vzdělání a v současné době si dodělávají dva semestry bakalářského studia na Univerzitě Jana Amose Komenského v oboru vzdělávání dospělých. Formu studia mají dálkové, kdy do školy chodí o víkendech. A poslední respondentka Jana má nejvyšší dosažené vzdělání z dotazovaných

respondentů. Má bakalářské vzdělání v oboru Pedagogika volného času v Českých Budějovicích. Nyní si dodělává navazující magisterské studium Pedagogiky volného času také v Českých Budějovicích. Formu studia má víkendové dálkové studium.

„V současné době jsem v prvním ročníku na Univerzitě Jana Amose Komenského, kde studuji kombinovanou formou obor Vzdělávání dospělých ve studijním programu Specializace v pedagogice. Toto studium je jednoleté, protože jsem předtím studovala vyšší odbornou školu, na kterou toto studium navazuje a je možnost si dodělání bakalářského studia kratší formou. Toto jednoleté studium je zakončení získáním titulu Bc.“ (Irena)

U všech respondentů bylo zjištěno, že jejich další vzdělávání navazuje na jejich předchozí studia. Ať už to byl obor maturitní nebo vyšší vzdělání, tak všichni na toto studium dále navazují dalším vzděláváním, ve stejném nebo hodně podobné oboru studia.

„Momentálně studuji magisterské studium, které navazuje na předchozí bakalářské studium. Obor je tedy stejný, takže Pedagogika volného času a studuji ho formou dálkového studia.“ (Jana)

Důležitá kritéria vzdělávacích institucí

„Velmi důležitým kritériem pro mě je, když škola má absolventy, kteří se dobře uplatňují na trhu práce.“ (Jana)

„Pro mě je třeba důležité cítit, že profesori neberou přednášky jako rutinu, ale mají o studenty a jejich osudy opravdový zájem a podporují je, jako např. na vyšší odborné škole, kterou jsem navštěvovala.“ (Irena)

Nejdůležitějším kritériem, které ovlivňuje výběr vzdělávací instituce je u všech shodný. V první řadě je to, ochota a vstřícnost pro dálkové studenty, kteří musí skloubit pracovní povinnosti, rodinu a vzdělávání dohromady. Další na čem se respondenti shodli, je kvalifikovanost, pozitivní přístupnost lektorů a kvalitní výuku. Lektorů by své přednášky měli vést srozumitelným výkladem problematiky a uvádět v hodinách to nejdůležitější a nejpodstatnější, protože dálkový studenti mají velmi málo přednášek a proto je potřeba do přednášek zahrnout důležité věci. Velkou roli u všech respondentů hrála lokalita, kde

se vzdělávací instituce nachází a jaké tam mají dopravní spojení. Velké množství vzdělávacích institucí, které mají otevřené obory pro dálkové studenty, jsou zejména ve velkých městech, jako je Praha, České Budějovice a podobně. Pro lidi je potom obtížné dopravovat se velkou vzdáleností do školy a ze školy. Je to náročné jak finančně, tak i časově. Respondenti se shodli na tom, že před podáním přihlášky na studium, navštěvovali dny otevřených dveří a hledali na internetových stránkách recenze o škole, profesorech, o náročnosti studia, o podmínkách pro přijetí. Také se informovali u svých známých, kteří studium už mají hotové nebo vědí nějaké důležité informace. U tří respondentů z pěti bylo důležitým kritériem při výběru školy, jaké mají uplatnění absolventi školy a zda jsou s nimi a jejich znalostmi spokojeni zaměstnavatelé a jestli je o absolventy školy zájem. Také lze zjistit kolik absolventů se hlásí po škole na úřadu práce a jak dlouho jsou vedeni v evidenci.

„Velmi důležitým kritériem pro mě je, když škola má absolventy, kteří se dobře uplatňují na trhu práce.“ (Jana)

Respondenti se také zmínily, že často musí chodit na různé kurzy, které potřebují k vykonávání své práce. Než se na některý z kurzů přihlásí, tak si také zjišťují informace o lektorovi kurzu, zda je kvalifikovaný, jestli vede více kurzů. U lektora nejvíce respondenty zajímá, zda je kurz zaměřen prakticky a je použitelný pro praxi v zaměstnání.

„U jiných vzdělávacích zařízení mě zajímají hlavně kurzy, které bych si chtěla udělat. Ne jen z povinnosti vycházejí z mé práce, ale i protože některá témata jsou zajímavá, ale zde si zjišťuji, kdo vede takový kurz, jestli to není jen spousta teorie, ale aby výuka byla hodně zaměřená do praxe, abych informace z kurzu mohla použít. Aby vlastně ten kurz nebyla jen ztráta času a peněz, ale byl pro mě něčím přínosný.“ (Šárka)

Hodnocení kvality studia

Jana hodnotí vysokou školu v Českých Budějovicích jako kvalitní, která má dostatečně kvalifikovaný pedagogický sbor. Co považuje ve škole za nevyhovující je u některých předmětů nedostatek přednášek a konzultací s profesory u důležitých a zajímavých předmětů, kdy nemá z čeho čerpat potřebné informace, jak ke zkouškám, tak i k propojení s ostatními předměty. Šárka, která navštěvuje vyšší odbornou školu v Praze, hodnotí

školu velmi pozitivně. Pedagogové jsou specialisté ve svém oboru, kteří látku umí vyložit a propojit jí s praxí. Přístup profesorů na této škole je velmi vstřícný a individuální. Se Šárkou souhlasí i Irena a Lucka, které na této škole také studovali. Obě si myslí, že o lepší škole zatím neslyšely ani nenavštěvovaly. Pedagogové na škole mají zájem o úspěšnost studentů a jejich výklad látky propojený s dopady do praxe je výborné, jak pro učení, tak pro použití ve svém zaměstnání. Honza uvádí, že nemá srovnání s jinou vysokou školou, protože jinou nenavštěvoval. Úroveň školy je podle něho celkem dobrá, ale je hodně co zlepšovat. Má pocit, že mají předměty, které jsou zcela zbytečné a je to ztráta času. Respondentka Irena a Lucie chodí obě na Univerzitu Jana Amose Komenského a obě se shodují, na průměrném hodnocení. Jednoleté studium jim připadá, jako velmi rychlé než, aby se mohli stát odborníky v oboru. Přístup pedagogů je vstřícný a jsou to velmi kvalifikovaní odborníci.

„Dálková forma studia je víceméně o samostudiu a zde nezřídka zkoušce předchází jenom jedna přednáška. Student sotva stíhá shromáždit studijní materiály a připravit se na zkoušku, nad rámec už nemá čas se při zaměstnání vzdělávat. Toto studium je vhodné pro ty, kteří si potřebují kvůli práci zvýšit kvalifikaci, nebo prostě jen potřebují vysokoškolské vzdělání, aby se lépe uplatnili na trhu práce. Zatím to tak funguje, bohužel. Nemám iluzi, že ze mě bude po ukončení studia odborník v oboru, ale tu jsem neměla ani před začátkem studia. Myslím, že vyšší odborná škola mě vybavila do profesního života mnohem lépe.“
(Irena)

Respondenti uvádí, že v posledních letech se vzdělávání celkově zlepšuje. Vzdělávání dospělých v posledních letech velmi pokročilo kupředu. Čím dál více se otvírá oborů, které je možné studovat formou dálkového studia a umožňuje, tak lidem dodělat si vzdělání, které potřebují doplnit kvůli zaměstnání, nebo si ho dodělat chtějí. Podle Ireny by bylo potřeba otevřít více škol, ve kterých by se vyučovalo dálkově a hlavně školy v menších okresních městech, čím by se zvýšila dostupnost tohoto vzdělání pro větší počet zájemců o další vzdělávání. Lucie uvedla, že by ráda v menších městech i více pořádaných kurzů, za kterými se velmi často dojíždí do Prahy.

Časová zátěž

Každý z nás vnímá čas trochu jinak. Je to subjektivní záležitost každého jedince. Každý z respondentů, proto vnímá časovou zátěž jinak a každý z nich potřebuje jiný časový úsek na učení před zkouškami, nebo přípravou písemných prací a podobně. Všechny respondentky se shodly na tom, že je studium na škole spojené s náročným zaměstnáním zatěžuje natolik, že nemají čas na žádné záliby, přátele a zanedbávají své blízké. Většinu volného času věnují studiu, učení, ježdění na přednášky, nebo psaním závěrečných nebo zápočtových prací. Doba před zkouškovým obdobím, jak uvedly respondentky je velmi časově náročná. Učí se každou volnou chvíli. Honza má na to trochu jiný názor. Má své záliby, které nechce kvůli studiu přerušit a zanedbávat je. Chodí hrát fotbal, kde musí na tréninky, ale i zápasy a dále se věnuje karate, na které také musí docházet pravidelně. Proto Honza uvedl, že už si prodlužoval své vzdělávání o dva semestry, protože to vše nestíhám. Samozřejmě také Honza u toho ještě chodí do práce.

„No jelikož do školy chodím každý čtvrtek, tak je to celkem náročné skloubit to s plným pracovním úvazkem, ale snažím se to zvládat a hledám i zaměstnání, kde bych pracovala jen na nějaký zkrácený úvazek. Ale tím, že si směny ze čtvrtka musím přesouvat na jiný den, tak o to méně mám volna a proto je to celkem náročné.“ (Šárka)

Respondenti uvedli, že by potřebovali více času na relaxaci a odpočinek, proto se všichni těší, až bude léto a budou prázdniny. Dvě respondentky Lucie a Irena budou teď končit svá studia a proto teď velkou část svého času věnují psaní závěrečné práce, na to bude hned navazovat příprava otázek ke státním závěrečným zkouškám a zkouškám na ukončení semestru a poté uvádějí, že se těší na odpočinek a doufají v tom, že vše dopadne dobře a nebudou muset zkoušky opakovat.

„Vzhledem k psychické i časové náročnosti mé práce je pro mě časová zátěž velký problém. Hůře jsou na tom však ti, kteří mají rodinu, a po práci jim začíná „druhá šichta“. Je to každopádně velké dobrodružství, nevím, zda bych do toho šla, kdybych věděla, co mě čeká. Ale velká výhoda je na Univerzitě Jana Amose Komenského možnost víkendových přednášek, také zkoušky je možné skládat v testcentru kdykoliv během otevírací doby. Samozřejmě všechny koníčky a ostatní zábava jdou stranou. Není čas a energie ani na obyčejné posezení s přáteli.“ (Irena)

Zkouškové období je pro respondenty nejen náročné časově, ale i psychicky. Často bývají na své okolí podráždění a protivný, protože jsou nevyspalí, vystresovaní, jak zkouška dopadne, co si vytáhnout za otázku, mají k tomu všechny potřebné materiály? Zkouškové období je stresující i proto, že všichni respondenti kromě Šárky nemají od školy dostatek studijních materiálů. Hodně informací si shání sami, načítají si různé literatury a hledají materiály ke zkouškám kde se dá. Velmi stresující je jít ke zkoušce a vlastně ani nevědět, zda máte správné materiály, ze kterých se učíte a zda jich máte dostatek.

„No dostatek jich je, ale k zakoupení ve školní prodejně. Studium je peněžně náročné a ještě si musíme studijní materiály kupovat ke zkouškám. Myslím si, že na to, jak vysoké platíme školné, tak bychom měli mít studijní materiály dostupné a ne abychom si je museli kupovat a ještě je v prodeji jen omezené množství, takže se mi i stalo, že se na mě už nedostalo a musela jsem shánět všude možné knihu, abych se měla z čeho učit na zkoušku.” (Lucie)

„No, tak to určitě nemáme. Ve škole je hrozně málo studijních materiálů. Materiály sháním, jak se dá. Je výhoda, že v oboru pracuji, a proto máme v práci dost materiálů, které se mi občas hodí do školy, a proto je využiju, ale jinak nevím, kde bych je sháněl. Často si také s ostatními předáváme různé materiály a zápisky, abychom se měli z čeho učit.” (Honza)

Přístup rodiny

Přístup a podpora rodiny je jeden z nejdůležitějších podpůrných prostředků, které pomáhají velmi stresovou situaci zvládat. Rodina je pro nás zázemí, kde nás mají rádi, kde nám pomohou a kde nás podrží v těžkých životních situacích. Vzdělávání ať už malých dětí nebo dospělých při práci je stresující a zátěžová situace, a proto je vždy dobré mít v rodině oporu.

Každý z respondentů má jiné rodinné zázemí, ale u všech je podpora rodiny dostatečná. Jana, má jen otce, kterému její vzdělávání přijde zbytečné, ale na druhé straně jí podporuje a je rád když zkoušky zvládá. Myslí se, že už jí je hodně let na to, aby chodila do školy, a že by se měla zaměřovat spíše na zakládání vlastní rodiny. Má teď velmi krátce nového přítele, který jí drží palce a obdivuje, že se ještě pro studium rozhodla, a že ho zvládá, tak

dobře. Irena má oba rodiče, kteří bydlí na vesnici a ona jezdí o víkendech za nimi. Rodiče jí další studium zde na Univerzitě rozmlouvaly, protože viděli, jak náročné pro bylo absolvovat tři roky při práci vyšší odbornou školu. Její rozhodnutí samozřejmě akceptují a velmi jí drží palce a doufají, že to zvládne. Na rodinu má Irena teď mnohem méně času, protože některé víkendy musí chodit do školy a proto za svými rodiči jezdí o to méně. Šárka má rodiče rozvedené a v současné době bydlí u svého otce. Nemá přítele ani svoji rodinu, ale oba rodiče jí ve studiu podporují a jsou rádi, že se dále vzdělává a doufají, že až dodělá tuto školu, bude mít lepší uplatnění na trhu práce. Lucka má dlouhodobý vztah s přítelem, se kterým jak se mi přiznala, tak plánují příští rok svatbu a pak by chtěli i děti. Teď předělávají doma bydlení, od března přechází do jiné, nové práce a do toho se vzdělává na univerzitě. Říká, že je velmi unavená a těší se, až bude mít školu hotovou a bude mít zase čas na svého přítele, kterého teď opravdu hodně zanedbává. Bydlí i s přítelem u prarodičů ve velkém baráku. Prarodiče jí velmi podporují a jsou opravdu moc rádi, že si dodělává ještě bakalářské vzdělání. Prarodiče i přítel jsou jí velkou oporou a v klidu snášejí i její špatné nálady. Snaží se jí všichni pomáhat, jak jen to jde. Rodiče jsou rozvedeni a táta bydlí v Praze, a je také rád, že si Lucka doplňuje vzdělání. Přidal jí půlku školného a podporuje jí, jak jen to jde. Mamka bydlí nedaleko od Lucky, a když potřebuje, tak se jí snaží vždy pomoci. Honza má přítelkyni, která je ráda, že se vzdělává, ale už by také ráda, aby studium dokončil a mohli více plánovat budoucnost a třeba se pokusit o miminko. Rodiče ho podporují a jsou rádi, že jako jediný ze tří synů bude mít vyšší vzdělání.

„Moje rodina, jak se to vezme. Děti žádné zatím nemám, ale mám dlouholetého přítele, který mě podporuje. Je pro mě opravdu velkou oporou, i přes to, že ve zkouškovém období a teď při dokončování své bakalářky jsem opravdu nervózní, protivná a pořád neustále hrozně unavená. I přes to je na mě moc milý a hodný a chápe mé reakce. Jinak moje rodina mě velmi podporuje ve vzdělávání, pomáhají mi, jak jen to jde. Všichni se mi snaží usnadňovat všechno, takže mi pomáhají i s domácími pracemi a vařením a tak se vším prostě. Moje rodina je fakt báječná a jsem ráda, že v nich mám takovou oporu.“ (Lucka)

„Jsem svobodná, bez závazků, vlastní rodinu nemám. Rodiče mi studium rozmlouvali, protože viděli, jak obtížné pro mě bylo vyšší odborné studium, které jsem také celé absolvovala při náročném zaměstnání. Ale i toto studium mi rozmlouvali, asi se bojí,

abych nebyla zklamaná, pokud bych neuspěla. Ale samozřejmě mi teď drží palce, podobně jako přátelé a kolegové v práci. Jsem kvůli stresu často podrážděná a všichni se mnou mají ohromnou trpělivost. ” (Irena)

Přístup zaměstnavatele

Jak zaměstnavatel přistupuje ke vzdělávání svých pracovníků, je velmi důležité. Při kladném přístupu zaměstnavatele ke vzdělávání je i mezi ním a jeho zaměstnancem dobrý vztah a dobré pracovní zázemí je velmi důležité. Podpora zaměstnance může mít různé podoby, jako je studijní volno, více náhradního volna nebo finanční pomoc s placením školného nebo kurzu. Podpora zaměstnavatele různými benefity není moc častá. Stačí, ale i dobrá pracovní atmosféra, která má vliv na dobrou náladu a více energie, než při napnuté pracovní atmosféře.

„Vedoucím mi bylo naznačeno, že je sice hezký, že se dál vzdělávám, ale že jsem si měla zvolit jiný obor, který by více splňoval požadavky mé současné práce. Pracuji momentálně v sociálních službách, kde je zákon, který určuje nutné vzdělání a má Pedagogika volného času není obor, který by byl zahrnut v zákoně o sociálních službách. Jinak s tím vedoucí nemá problém, protože mi většinou studium nezasahuje do pracovní doby. Mám i výhodu toho, že kdybych potřebovala, tak mohu čerpat asi 4 dny studentského volna za rok. Myslím si, že takto moc zaměstnavatelů k dalšímu vzdělávání nepřistupuje. ” (Jana)

Jana má výhodu, že její vedoucí jí umožňuje placené studijní volno a to i přes to, že její současné vzdělávání není úplně k oboru, ve kterém je zaměstnaná. Irena už takové štěstí na zaměstnavatele neměla. Když nastupovala do práce, ve které je do teď měl vedoucí podmínku, že si musí dodělat alespoň vyšší odborné vzdělání v oboru sociální práce. Po roce studia jí vedoucí řekl, že už to není aktuální a dodělávat ho nemusí, ale to Ireně přišlo škoda přerušit studium, když už má za sebou úspěšně jeden rok studia. Musela si nechat snížit pracovní úvaze, protože do školy chodila každý čtvrtek a vedoucí jí nechtěl pouštět, protože už nepotřeboval, aby si vzdělání dodělávala. Po dokončení studia po třech letech, když chtěla přidat peníze s tím, že má dodělané vyšší vzdělání, tak jí vedoucí řekl, že aby jí tak mohl zapsat, tak by musela projít znovu výběrovým řízením na její pracovní místo. Toho se samozřejmě bála, protože je to risk, že by si mohli vybrat někoho jiného a byla

by bez práce. Teď si v současné době dodělává bakalářské studium a po jeho úspěšném ukončení si chce hledat jiné pracovní místo, kde ocení její vzdělání. Šárka pracuje v domově seniorů na pozici přímé péče, kde chodí do práce na směny, a její zaměstnavatel moc rád není, že se dále vzdělává, protože se bojí, až bude mít vyšší vzdělání, že odejde do jiné a lépe placené práce. Kvůli škole si musí měnit služby v práci a tím, si ubírá dny volna, proto když není v práci, tak je ve škole a skoro nemá volné dny. Kvůli zaměstnavateli, kterému se nelíbilo, že si takto mění své služby, aby mohla do školy chodit, musela studium přerušit, protože nešlo po noční chodit do školy nebo jí schválně psal služby na čtvrtky, kdy měla být Šárka ve škole. Lucka teď bude ve svém současném zaměstnání končit a od března nastupuje do nové práce, kde neví, jak se k tomu zaměstnavatel postaví. V současném zaměstnání neměla problém, když potřebovala, tak si mohla vzít volno, které si nadělala nebo si mohla vzít studijní volno. Když však chodila na vyšší odbornou školu, tak pracovala jinde, kam nastupovala s podmínkou, že potřebuje každý čtvrtek volno, aby mohla chodit do školy. Vedoucí s tím souhlasila, ale po dvou letech to začalo být horší. Vedoucí chtěla, aby Lucka chodila do práce čtvrtky, nebo na čtvrtky plánovala porady večerní, takže Lucka musela dřív ze školy, aby stihla poradu a tak podobně. Kvůli tomu musela dát Lucka výpověď, protože už jí chyběl necelý rok a byla by škoda přerušit studium, když už byla skoro u cíle. Honza navštěvuje školu, která souvisí s jeho zaměstnáním, a proto s tím jeho vedoucí nemá problém. Horší je to, že mívá dost často přednášky nebo zkoušky v pátek a proto si musí brát volno a to už se vedoucímu moc nelíbí, že si bere hodně volna. On věděl, že Honza studuje tuto školu, když k němu nastupoval, ale jelikož si studium Honza prodlužoval už o dva semestry, tak to vedoucímu přijde dlouhé.

„Zaměstnavatele jako takového mě studium nezajímá. Tento obor ve své profesi můžu uplatnit pouze velmi okrajově. Vyšší odborné školu jsem ale začala studovat právě kvůli práci, nakonec ale zaměstnavatel při studiu ustoupil a já jsem celé tři roky studovala rovněž na vlastní náklady ve svém volnu.“ (Irena)

Získání nových poznatků

Každý má svůj postup, jak se učit a uchovávat v paměti poznatky a vědomosti nabyté ve škole nebo samostudiem. Nejlépe si však zapamatujeme vědomosti, které nás zajímají, které nám ulpěly s nějakým reálným příkladem a to vše velmi závisí na přístupu učitele a jeho výkladu a na tom co je pro nás důležité a chceme si zapamatovat.

Do vzdělávacích institucí chodíme, abychom získaly nové informace, vědomosti a dovednosti. Dospělý chtějí od vzdělávacích institucí hlavně dovednosti a vědomosti, které mohou využít v praxi ve svém zaměstnání. Předávání vědomostí závisí na pedagogovi, který vede přednášku, o jeho stylu výuky, o výklad, o uvádění znalostí do praxe, o tom jak si dokáže získat žáky a jak je zapojuje do výkladu.

Respondenti získání poznatků a vědomostí na své škole vidí dost rozdílně. Jana si myslí, že velké množství toho co ve škole teď probírají, zná z bakalářského studia, ale jsou tam věci i nové a velmi zajímavé. Jana je s množstvím informací, které jim předávají spokojená. *„Některé věci už znám z předchozího bakalářského studia, ale řekla bych, že tak na osmdesát pět procent mé očekávání škola splňuje.“* (Jana)

Irena si myslí, že v rámci jednoletého studia se asi nedá předat více informací, některé předměty, jak říká, jsou velmi zajímavé a bylo by dobré mít více přednášek a slyšet to od pedagoga a naopak některé předměty by se mohli vypustit a nahradit je zajímavými a důležitými předměty. *„Bohužel vzhledem k rychlosti studia nemají studenti tyto poznatky šanci udržet je v paměti příliš dlouho. Jak říká Komenský – opakování, matka moudrosti.“* (Irena)

Šárka, tak jako Irena a Lucka, když chodily na vyšší odbornou školu, ji vidí stejně. Je zde velké množství nabytých informací, vědomostí, které se dají velmi dobře potom využít v praxi. Je zde mnoho kvalifikovaných pedagogů, kteří jsou ve svém oboru opravdový profesionálové. *„Ano. Zcela určitě, ve škole se opravdu dozvídám mnoho nových věcí, ale hlavní na tom je to, že ty věci jsou velmi užitečné do praxe. Kolikrát když mi kamarádi vypráví o jiných školách, že mají pocit, že se stejně pořádně nic nového nenaučí, tak já to mám úplně jinak. Opravdu jsou zde specialisté v oboru, kteří si prošli praxí a tím ví, o čem mluví. I tím, že máme dost povinné praxe, tak získávám užitečné poznatky z praxe,*

kterou vykonávám jinde než ve svém zaměstnání. Je to sice s praxí velmi náročné, protože jde o dost hodin, které mám vykonat mimo své pracoviště a k tomu ještě chodit do své práce, ale na druhou stranu je to velmi přínosné a užitečné, protože si propojuji to, co se učím s praxí, kde to posléze použiju.” (Šárka) Šárka je opravdu spokojená, že na tuto školu šla, má pocit, že po této škole bude ve svém oboru dobrá.

Lucie podobně jako Irena tvrdí, že za tak krátkou dobu se nedá stihnout pochytit mnoho informací a nehledě na to, že samostudiem do toho člověk tolik nepronikne, jako kdyby bylo více přednášek, více to slyšely od pedagogů a lépe si to tak propojily s dopady do praxe.

Honza v tom má jasno a podle něho škola, na kterou chodí, nesplňuje jeho požadavky v nabytí nových vědomostí. *„Nesplňuje. Podle mě je zde spousta předmětů, které jsou úplně zbytečné a v praxi se vůbec nepoužijí. Myslím si, že pro dálkové studenty tyto zbytečné předměty jsou akorát ztráta času a stejně je v praxi nikdy nepoužiju. Ale jinak vcelku škola očekávání splňuje a i se zde dozvídám užitečné věci.”* (Honza) Honza by radši více praktický předmětů, a vedlejší předměty, které mu v oboru, který studuje, jsou k ničemu, prý by úplně vypustil. Říká, že by ten čas raději věnoval potřebnějším a důležitějším předmětům.

Motivace

„V psychologii je tento pojem obsahově nejednotný. Nejčastěji je vymezován jako psychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace organismu, který se projevuje napětím, neklidem, činností, zaměřeností osobnosti na dosažení cílů. (VACÍNOVÁ, LANGOVÁ A KOLEKTIV, 2007, s. 57)

„Z hlediska efektivity vzdělávání dospělých se mnohdy považuje za rozhodující faktor úspěšného vzdělávání síla a zaměření motivů účastníka, tedy pohnutek jeho jednání a prožívání.” (BENEŠ, 2008, s. 82)

Motivace, která vede k dosažení nějaké cíle, je velmi důležitá až nepostradatelná. Při dosažení nějakého úspěchu i malého, třeba i jedničkou ze zkoušky, nás nabudí a probudí v nás tu pozitivní motivaci. Každého z respondentů motivuje něco jiného a v jiné míře, ale ve směr se hodně shodovali.

Pro Janu bylo velkou motivací touha dělat něco pro sebe a vidět nějaký reálný výsledek, získání nových poznatků, vědomostí a naučit se něco nového. Dále uvedla, že jí samozřejmě také motivovala možnost většího uplatnění na trhu práce a bude si třeba moc práci vybrat než dělat něco co třeba nechce. „*Ted' co studuji magisterské studium, tak je to zejména touha po tom udělat něco pro sebe a dělat něco smysluplného a něco co má reálný výsledek. Motivovalo mě také získání více informací k mému oboru, které bych chtěla využít při své práci.*” (Jana)

Irena se přiznala, že velkou motivací bylo studium na rok, kdy za tu krátkou dobu bude mít bakaláře. Jinak by se do toho asi ani nepouštěla, že už by jí to přišlo dlouhé dělat bakaláře další tři roky. „*A jsem přesvědčena, že takových co jsou tu zejména, že to jen na rok je u nás v naší početné studijní skupině většina. Na druhou stranu kdyby mi tento obor vůbec nic neříkal, asi bych se nepřinutila ho vůbec studovat. Ráda se také učím něco nového, pokud mě to zajímá.*” (Irena) Irena, ale doufá, že s dosažením bakalářského diplomu se rozšíří její vyhlídky na lepší pracovní uplatnění a tím i vyšší finanční ohodnocení, které teď není moc valné. Irena je velmi chytrá dívka, proto jí studium celkem jde.

Šárka měla největší motivaci pracovní uplatnění, které teď s pouhou maturitou je hodně malé. Dnes má maturitu hodně lidí a hlavně podle zákona o sociálních službách je nutné mít alespoň vyšší vzdělání na lepší pracovní pozice. Takže se Šárka těší, až to dodělá, že si najde práci ve svém oboru, která nebude náročná, jako její dosavadní přímá péče o seniory. Další motivace Šárka uvedla platové podmínky, které doufá, že se po dostudování školy zlepší. Šárka doufá, že sežene práci, na kterou bude mít kvalifikaci a bude jí mít blíže svému domovu než je tomu do teď a nebude muset tolik času trávit na cestách.

Lucka podobně jako Irena šla na bakalářské studium díky možnosti po vyšší odborné škole si dodělat jen jeden rok, jinak by prý na Univerzitu Jana Amose Komenského nešla, protože školné je opravdu vysoké. Lucka měla motivaci toho, že pokud si dodělá bakalářské studium, tak bude mít možnost, sehnal lepší pracovní uplatnění, a tím i vyšší platové podmínky. Lucka se mi svěřila, že na základní škole a střední neměla nikdy moc dobré známky a na vyšší odbornou školu šla, protože doufala, že to zvládne, ale cosi se

otočilo a Lucce to na vyšší škole velmi dobře, prospívala s velmi pěknými známkami, proto jí zajímalo, jak zvládne studium na vysoké škole. Zatím probíhá vše dobře, zkoušky zvládla a dopisuje bakalářskou práci. *„Také mě lákalo, že z VOŠ zde mohu studovat bakaláře jen rok a ne tři roky. Také mě baví učit se něco nového a poznávat nové lidi.”* (Lucie)

Honza motivovalo hlavně dokázat sám sobě, že na studium na vysoké škole má. Také se zmínil, že po dokončení studia by měl mít lepší platové podmínky, protože s tím, že dělá tuto, školu nastupoval do zaměstnání, ve kterém teď je. Také jako muž chce v budoucnu uživit rodinu a s maturitou si myslí, že by se to pořádně nedalo. Honza je cílevědomý mladý muž plný ambicí a zájmů.

Bariéry

Každý máme bariéry, které nám brání nebo tvoří překážku v cestě ke stanoveným cílům. Bariéry nebo překážky mohou být malé a při jejich překonání jsme spokojeni, ale mohou být bariéry velké kvůli, kterým nelze svůj cíl vůbec realizovat. Takovéto bariéry se vyskytují i u vzdělávání, zejména u dospělých, kteří se u toho věnují i zaměstnání, péči o domácnost a rodinu. Bariéry se snáze překonávají, pokud dotyčný má dobré rodinné zázemí, které mu usnadňuje a pomáhá bariéry překonávat. U respondentů se často objevovali podobné či stejné bariéry, které ale nebyly tak velkou překážkou, že by se svého cíle dále se vzdělávat vzdali.

Jana jako takovou největší bariéru vnímala nedostatek volného času, který nastane, až bude muset dojíždět o víkendech do školy a přes týden se pak věnovat zaměstnání a studování na případné zkoušky, nebo psaním zápočtových prací. Také jako bariéru považuje vzdálenost školy, která je v Českých Budějovicích, což je od jejího bydliště vzdálené zhruba tak sto kilometrů. Jana musí dojíždět vlakem nebo autobusem, protože nevládní ona ani její otec, se kterým bydlí automobil.

„Vždycky váháte. Ale zase takové bariéry vyloženě nebyly, možná mě jenom trýznila vyhlídka na další rok, který strávím v permanentním stresu, aniž bych měla čas pro sebe. Pak jsem si, ale uvědomila, že studium vlastně dělám pro sebe. Akorát se mi zdálo, že po

třech letech studia při zaměstnání už na další rok nemám energii, nicméně jsem to riskla.”

(Irena)

Irena považovala, kromě nedostatku energie a časové náročnosti, také jako bariéru finanční stránku. Studium na Univerzitě Jana Amose Komenského je finančně náročné, nejenže se platí velké školné, které činí dvacet pět tisíc korun, ale i kupování studijních materiálů není úplně levná záležitost. Irena také musí do školy dojíždět a i to jí stojí nějaké peníze. Jiné bariéry se u Ireny nevyskytovaly nebo nebyly tolik podstatné.

U Šárky bylo velkou bariérou její zaměstnání, které je na směny a je dost náročné, jak fyzicky, tak i psychicky. Kvůli zaměstnání musela už jednou Šárka přerušit své studium, proto teď váhala, zda jí to zaměstnavatel umožní nebo jestli kvůli škole nemá dát případně výpověď. Tentokrát u Šárky převažovala důležitost školy nad zaměstnáním. Také Šárka musí do školy dojíždět a nemá to úplně blízko a tak projede dost peněz, ale je výhoda že tato vyšší odborná škola není soukromá a proto neplatí velké školné. Také Šárce dost vadilo, že bude mít nedostatek volného času a volných dní, kdy by se mohla věnovat přátelům, sobě a své rodině. *„Tak samozřejmě nějaké byly. Jako první asi plný pracovní úvazek, který je v této práci sám o sobě dost náročný a k tomu ještě chodit pravidelně do školy a pak zkouškové období do toho. Pak také po finanční stránce, že budu muset zase dojíždět do školy jednou týdně, ale to nebyla až taková překážka, protože si myslím do budoucna, že se mi to vzdělání vyplatí. Ale jako takovou větší překážku jsem ještě považovala to, že často bývám nemocná, mám slabší imunitu a při nemoci a neschopence samozřejmě nemohu jezdit do školy, tak jsem zvažovala, zda to půjde vše skloubit dohromady. Zatím, ale musím říct, že je vše v pohodě, tak uvidíme, jak to bude dál.”*

(Šárka)

Lucka považovala za hlavní bariéru finanční náročnost univerzity. S přítelem plánují svatbu a chtěli by v brzké budoucnosti i děti, a proto se snaží šetřit a předělat bydlení, aby po příchodu miminka neměli finanční problémy a mohli dítěti dopřát, co bude potřebovat. Škola je velmi náročná finančně, jak je již zmíněno u Ireny. Také víkendové trávení času ve škole a poté celý týden v práci, není úplně snadné, protože pak Lucka zmínila, že nemá energii, je unavená a na ostatní protivná. *„Dále také tom, že budu mít o hodně méně času, ale zase na druhou stranu jsem si říkala, že ten jeden rok to doma zvládneme.”* (Lucie)

Lucka říká, že kdyby neměla tak skvělou podporu rodiny, tak by asi vše tak dobře nevládala a nemohla si studium třeba ani dovolit.

U Lucky a Ireny je stejně vysoké školné jako u Honzy, ale Hanza má větší náklady protože nestuduje pouhé dva semestry, jako holky, ale už osmý semestr po dvaceti pěti tisících, což je opravdu finančně velmi náročné. Zmiňoval se, že už je to pro něho finančně opravdu hodně. Toto školné považoval za jednu z největších bariér, a to ani nevěděl, na začátku, že si bude dva semestry prodlužovat. Jako další bariéru považovat nedostatek volného času, jak na rodinu, tak na jeho velké množství sportovních zájmů, ale chtěl i předělávat barák, což teď nezvládá, jak po finanční stránce, tak ani časově. Bariéry, které Honza zmínil a které u něho nenastaly, ale považoval by je za velkou překážkou, by pro něho byla větší vzdálenost školy od jeho bydliště a také kdyby měl založenou rodinu, protože by na ní neměl vůbec čas, energii a ani peníze ji podle jeho představ uživit. „*Studium je velmi drahé. Platím dvacet pět tisíc za semestr. Takže jsem hodně váhal, jestli se do toho mám opravdu pustit a dávat za studium takové velké peníze.*” (Honza)

ZÁVĚR

Bakalářská práce je věnována vzdělávání dospělých. Týká se to vzdělávání lidí, kteří se při svém zaměstnání ještě dále vzdělávají. Dále vzdělávat se mohou různými formami, jako jsou kurzy, dodělávání maturity, vysokoškolské vzdělání, ale patří sem i vzdělávání firemní, a další.

Práce má dvě části. Část praktickou, kde jsou popsány základní informace o problematice vzdělávání dospělých a na část praktickou, která je zaměřená na určité cíle.

Prvním cílem bylo zmapovat motivace a bariéry respondentů ve vzdělávání dospělých. Tento cíl byl zjišťován metodou rozhovorů, které probíhaly na osobní úrovni a poté elektronickou korespondencí k získání doplňujících informací. Bylo zjištěno několik motivací, které dotazované respondenty vedlo k doplnění svého studia. V podstatě se respondenti shodovali, ale každý měl nějakou motivaci, které u něho převažovala více či méně. Nejčastěji se u respondentů objevovala motivace, že po dokončení studia budou mít lepší uplatnění na trhu práce. Tato motivace se vyskytovala jak u dotazovaných respondentů, tak i v odborné literatuře, která pojednává o této problematice. Související motivací s uplatněním na trhu práce, jsou vyšší platové podmínky. Tyto dvě motivace jsou respondenty uváděny jako základní. Další uváděné motivace, které respondenty vedly, k dalšímu vzdělávání jsou, dělat něco pro sebe a dokázat si, že na vzdělání mám, zaměstnání, ve kterém další vzdělání zaměstnavatel vyžadoval, získání nových poznatků a vědomostí. Bariéry, které se vyskytovaly u respondentů, byly také navzájem velmi podobné. Mezi nejčastěji uváděné bariéry patří nedostatek volného času. S nedostatkem volného času se setkávají nejvíce v období před a v průběhu zkouškové období, kdy se po příchodu ze zaměstnání, musí respondenti učit. Další často uváděnou bariérou je nedostatek finančních prostředků. Zejména ti, co studují na soukromých školách a platí nemalé školné, ale i cestování do školy je pro některé náročné, jak finančně, tak časově. Mezi bariéry také zahrnovali respondenti zaměstnavatele, který je nechtěl uvolňovat ze zaměstnání.

Druhým cílem bylo zjistit, jak respondenti hodnotí vzdělávací instituci, kterou navštěvují a kvalitu jejího vzdělávání. Zde to bylo velmi rozdílné. Nejvíce spokojeni byli respondentky, které studovaly na vyšší odborné škole v Praze. Shodli se na tom tři

respondentky, kdy uváděly, že ve škole jsou odborníci ve svém oboru a předané vědomosti jsou velmi užitečné a propojené do praxe. Dále respondentka, které navštěvuje vysokou školu pedagogickou v Českých Budějovicích, je také spokojena s kvalitou školy a vzděláváním. Méně spokojený už byl respondent, který studuje na soukromé škole výpočetní techniky. Je tam dost předmětů, které podle něho jsou nepotřebné a zbytečné a ubírají, tak prostor pro předměty důležité a potřebné. Respondentky, které navštěvují Univerzitu Jana Amose Komenského, jsou spokojeni s přístupem a výkladem pedagogů, ale už nejsou tolik spokojeni s množstvím přednášek. Mají pocit, že přednášek je málo a více méně by veškeré studium nazvaly samostudiem, které nemá takový efekt, jako je výklad odborného pedagoga. Všichni respondenti se, ale shodují, že celková kvalita vzdělávání se zlepšuje, ale uvítali by více otevřených oborů pro dálkové studenty a to i v menších okresních městech, které by zaručovalo větší dostupnost ostatním, kteří by se rádi vzdělávali.

Tato problematika by se dala rozšířit i o kvantitativní výzkum, kde by bylo více respondentů a výsledky cílů, by tak byly objektivnější.

Podle názorů respondentů by jim vyšší vzdělání mělo zaručit lepší pracovní uplatnění a vyšší platové podmínky, ale úplně tomu tak není. Na úřadech práce je i docela velké množství evidovaných lidí, kteří mají vysokoškolské vzdělání. Na druhou stranu čím vyšší vzdělání tím větší jsou možnosti uplatnění, oproti lidem bez vzdělání a je menší pravděpodobnost ztráty zaměstnání.

Výzkumná část a její výsledky by mohli v praxi sloužit k odbourání uváděných bariér, které se ve vzdělávání dospělých vyskytují, dále posílit motivace. Je potřeba se na vzdělávání dospělých více zaměřit, protože rostoucí nároky na vzdělání, nutí lidi, aby se dalšímu vzdělávání čím dál více věnovali a je potřeba, aby bylo dostupné pro širokou veřejnost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Geoffrey Petty, *Moderní vyučování*. Praha: Portal, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-427-4.

Hana Bartoňková, *Firemní vzdělávání*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2914-5.

Jan Barták, *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

Jan Průcha, *Andragogický výzkum*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5232-7.

Jaroslav Mužík, *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha: univerzita Karlova v Praze filosofická fakulta, 2009. ISBN 978-80-904426-1-0.

Jaroslav Veteška, *Kompetence ve vzdělávání dospělých*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-98-3.

Jaroslav Veteška, Tereza Vacínová a kolektiv, *Aktuální otázky vzdělávání dospělých, andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

Jiří Plamínek, *Vzdělávání dospělých*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.

Josef Koubek, *Řízení lidských zdrojů, Základy moderní personalistiky*. Praha: Management Press, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7261-168-3.

Kateřina Thelenová, *Sociologie, andragogika a teorie učení Petera Jarvise*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4309-6.

Kateřina Vyhnánková, *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.

Marie Vacínová, Marta Langová a kolektiv, *Kapitoly z psychologie učení a výchovy*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-42-6.

Marie Vágnerová, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-262-0225-7.

Michal Šerák, *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic, *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

Milada Rabušicová, Lenka Kamanová, Kateřina Pevná, *O mezigeneračním učení*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2011. ISBN 978-80-210-5750-0.

Milan Beneš, *Andragogika teoretické základy*. Praha, Západočeská univerzita v Plzni: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-23-8.

Milan Beneš, *Andragogika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

Oldřich Matoušek, *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-549-0.

Věra Bočková a kolektiv, *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-358-3.

Věra Bočková a kolektiv, *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých II*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-569-1.

Vlastimil Čiháček, *Bariéry účasti dospělých v kurzech celoživotního vzdělávání - „Peníze jsou až na prvním místě“*. Brno: Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity, Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4143-9.

Zdeněk Palán, Tomáš Langer, *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.

Zdeněk Palán, *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2003.
ISBN 80-86723-03-8.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

Seznam použitých internetových zdrojů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Otázky k rozhovoru	I
---	----------

Příloha A – Otázky k rozhovoru

Jde o kvalitativní výzkum, proto je to jen návrh otázek, kterých jsem se striktně nedržela. Otázky byly položeny všem a vývoj dalších otázek byl závislý na vývoji rozhovoru.

1. Váš věk?
2. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání a v jakém oboru?
3. Vaše současné studium – forma (prezenční, dálkové), obor a výše studia?
4. Co studujete?
5. Jak hodnotíte kvalitu tohoto studia?
6. Jak přistupuje Vaše rodina k Vašemu vzdělávání?
7. Jak přistupuje Váš zaměstnavatel k Vašemu vzdělávání?
8. Jak Vás studium zatěžuje časově?
9. Máte od školy dostatek studijních materiálů?
10. Kolik času trávíte přípravou na zkuškové období?
11. Splňuje škola Vaše očekávání v získání nových poznatků a vědomostí?
12. Co Vás motivovalo k dalšímu vzdělávání?
13. Vyskytovaly se nějaké bariéry, kvůli kterým jste váhal/a nad dalším vzdělávání?
14. Je něco, co by podle Vašeho názoru bylo potřeba změnit na systému vzdělávání dospělých v ČR?
15. Jaké kritéria by měla splňovat škola nebo jiné vzdělávací zařízení, aby si získala Váš zájem?
16. Jaká je podle Vašeho názoru kvalita vzdělávacích institucí v ČR?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Šárka Papežová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh:¹ 42

Celkový počet stran příloh:² 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: PaedDr. Lucie Zormanová, Ph.D.
